

DOI: <https://doi.org/10.61491/yk.16.2024.9397>

ქაქუცა ჩოლოყაშვილის ოჯახის
ტრაგიკული ფურცლები

Tragic Pages from the Family
of Kakutsa Cholokashvili

მარიონ სურმავა

საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი
საქართველო, თბილისი

Marine Surmava
Georgian Technical University
Georgia, Tbilisi

აბსტრაქტი

2024 წლის აგვისტოში შესრულდა 1924 წლის სახალხო აჯანყების 100 წლისთავი, რომლის მიზანი საბჭოთა ოკუპაციისაგან სამშობლოს განთავისუფლება იყო. მიზეზთა გამო აჯანყება მარცხით დასრულდა და მას სისხლი, მასობრივი დახვრეტა და დაპატიმრება მოჰყვა. აჯანყების სულის ჩამდგმელი და მთავარი გმირი იყო ქაქუცა ჩოლოყაშვილი. იგი იყო ქართველი რაინდის განსახიერება, დინჯი, დარბაისელი ვაჟკაცი. მისი სახელი სამუდამოდ დაუკავშირდა დამოუკიდებლობისა და თავისუფლებისათვის მებრძოლ გმირებს. ქაქუცა ჩოლოყაშვილის სახელს დიდი ხნის განმავლობაში ტაბუ ჰქონდა დადებული.

სტატიაში განხილულია ქაქუცა ჩოლოყაშვილის ოჯახის ტრაგედიის რამდენიმე ფურცელი; ოჯახისა, რომელსაც მთელი სიცოცხლის განმავლობაში სდევნიდნენ, იჭერდნენ და შორეულ ციმბირში ასახლებდნენ. ოჯახის რამდენიმე წევრი დახვრიტეს, მათ მთელი სიცოცხლე შიშსა და ტანჯვაში გაატარეს. საინტერესოა ქაქუცას ქალიშვილების რამდენიმე მოგონება.

თამარის მოგონება: 1923 წელს დაიჭირეს ქაიხოსრო (ქაქუცა) ჩოლოყაშვილის ოჯახი: მეუღლე ნინო მეღვინეთუხუცესი და ორივე ქალიშვილი, 7 წლის თამარი (ციცნა) და 3 წლის ქეთი. მათთან ერთად დაიჭირეს მთელი სანათესაოს ქალები: სულხანიშვილები, ავალიშვილები, მეღვინეთუხუცესები და სხვა. ჩოლოყაშვილს კი შეუთვალეს დაგვინებდი, თორემ შენს უფროს ქალიშვილს ცოცხლად დავმარხავთო. ერთი წლის განმავლობაში არაადამიანურ პირობებში ყოფნის შემდეგ მეუღლე ნინო მეღვინეთუხუცესს გამოუცხადეს, ბავშვები თავისუფლები არიან და

ვინმემ წაიყვანოსო, ოჯახს თავისუფალი ახლობელი აღარავინ ჰყავდა პაპის გარდა. ბავშვები ჯერ პაპამ - ილია მეღვინეთუხუცესმა წაიყვანა, რომელიც მალევე დააპატიმრეს. გოგონები მამიდა ანიკომ დროებით შეიკედლა. კახეთის სოფლებში ყველგან ქაღალდები ყოფილა გაკრული – ვინც ქაქუცას ბავშვებს შეიკედლებს ან მოუვლის, ყველას დავიჭერთო. ამ შიშით მოცულ პერიოდში მოულოდნელად აღმოჩნდა ერთგული და უშიშარი ადამიანი: ეს იყო ოჯახის ყოფილი მოურავის - გიო ქიტიაშვილის ქალიშვილი ბაბია, რომელიც ფარულად მოდიოდა ხოლმე ღამ-ღამობით, ბავშვებს საჭმელს უმზადებდა, პურს უცხობდა და უვლიდა პატარებს. ბებია ანეტას დას - ვარო ანდრონიკაშვილს გვიან შეუტყვია ბავშვების ამბავი. თელავში დარჩენილ ნათესავებთან მიუყვანია ისინი, რომელსაც გულწრფელად უთქვამს, მეშინია, შვილები არ დამიჭირონო, საქათმეში შედით, თუ მკითხავენ, ვიტყვი ჩემი ნებართვის გარეშე შევიდნენ-თქო. იქ პატარები ერთი წელი იმყოფებოდნენ. შემდეგ ისინი დედამ და ბებიამ თბილისში გადმოიყვანეს. ბავშვები არც ერთმა სკოლამ არ მიიღო, მხოლოდ მე-18 სკოლის დირექტორმა ვახვახიშვილმა გაბედა მათი მიღება, ოღონდ გააფრთხილა, ნუ იტყვით, ვისი შვილები ხართო.

თამარი იგონებს: დედამ დამლაგებლად დაიწყო მუშაობა ვენდისპანსერში, მაგრამ ვერ გაუძლო იქ მუშაობას. ომის დამთავრებისთანავე ახალ სამსახურში დაიწყო მუშაობა, მაგრამ გვარის გამო გამოაგდეს.

ბევრი ტანჯვა – დამცირება, შიმშილი, გადასახლება გამოიარა ქაქუცას ცოლ-შვილმა.

საკვანძო სიტყვები: 1924 წლის აჯანყება, ქაქუცა ჩოლოყაშვილი, საბჭოთა რეპრესიები.

ABSTRACT

In August 2024, the centenary of the 1924 popular uprising in Georgia was commemorated, an event aimed at liberating the homeland from Soviet occupation. Due to various circumstances, the uprising ended in failure, accompanied by bloodshed, mass executions, and widespread arrests. The driving spirit and main hero of the uprising was Kakutsa Cholokashvili, who embodied the Georgian knight: a calm, courageous man from Daba. His name has become permanently associated with the heroes who fought for independence and freedom. For a long time, mention of Kakutsa Cholokashvili's name was taboo.

This study seeks to recall several tragic episodes from the life of Kakutsa Cholokashvili's family—a family that was relentlessly pursued, arrested, and exiled to distant Siberia; some members were executed, while others lived their entire lives in fear and suffering. In particular, this study presents recollections from Kakutsa's daughters.

Tamari recalls: In 1923, the household of Kaikhosro (Kakutsa) Cholokashvili was arrested: his wife Nino Mevginetukhutsesi and their two daughters, 7-year-old Tamari (Cicna) and 3-year-old Ketī. Several female relatives, including members of the Sulokhanishvili, Avalishvili, and Mevginetukhutsesi families, were also detained. Cholokashvili himself was threatened: surrender, or your eldest daughter will be buried alive. After a year of inhumane conditions, Nino was informed that the children were free, but no family remained to take them except for their grandfather. The children were initially taken by their grandfather, Ilia Mevginetukhutsesi, who was soon arrested. For a time, their aunt Aniko sheltered them. In the villages of Kakheti, notices were posted threatening anyone who cared for Kakutsa's children with arrest.

During this period of fear, a loyal and courageous person emerged: Babia, the daughter of the family's former steward, Gio Kitiaishvili, who secretly came at night to provide the children with food, bread, and care. Their grandmother Aneta's sister, Varo Andronikashvili, only learned of the children's situation later and brought them to relatives in Telavi, cautioning that if asked, they should claim to have entered without her permission. The children remained there for a year before their mother and grandmother brought them to Tbilisi. No school would accept them, except for School No. 18 under Director Vakhvakhishvili, who bravely admitted them but instructed that no one should reveal their parentage.

Tamari recalls: their mother began working as a cleaner in a dispensary but could not endure the harsh conditions. After the war, she secured another job but was dismissed due to her family name.

Kakutsa's wife and children endured immense suffering, including humiliation, hunger, and forced relocations.

Keywords: The 1924 Uprising, Kakutsa Cholokashvili, Soviet repressions.

შესავალი

2024 წელს აგვისტოში ასი წელი შეუსრულდა 1924 წლის სახალხო აჯანყებას, რომლის მიზანი საბჭოთა ოკუპაციისაგან სამშობლოს განთავისუფლება იყო. მიზეზთა გამო აჯანყება მარცხით დასრულდა და მას სისხლი, მასობრივი დახვრეტა და დაპატიმრება მოჰყვა. ეს აჯანყება მძიმე იყო ადამიანური მსხვერპლის გამო. აჯანყების სულის ჩამდგმელი და მთავარი გმირი იყო ქაქუცა ჩოლოყაშვილი. იგი იყო ქართველი რაინდის განსახიერება, დინჯი, დარბაისელი ვაჟკაცი. მისი სახელი სამუდამოდ უკავშირდება დამოუკიდებლობისა და თავისუფლებისათვის მებრძოლ გმირებს. ქაქუცა ჩოლოყაშვილის სახელს დიდი ხნის განმავლობაში ტაბუ ჰქონდა დადებული.

ქაიხოსრო (ქაქუცა) ჩოლოყაშვილი პირდაპირი ჩამომავალი იყო სახელოვანი წინაპრის, საქართველოს ისტორიაში კარგად ცნობილი XVII საუკუნის სახალხო გმირის - ბიძინა ჩოლოყაშვილისა, რომელმაც დიდი წვლილი დასდო სამშობლოს.

მსჯელობა

ჩვენ გვინდა გავიხსენოთ ქაქუცა ჩოლოყაშვილის ოჯახის ტრაგედიის რამდენიმე ფურცელი, ოჯახისა, რომელსაც მთელი სიცოცხლის განმავლობაში სდევნიდნენ, იჭერდნენ და შორეულ ციმბირში ასახლებდნენ. ოჯახის რამდენიმე წევრი დახვრიტეს, მათ მთელი სიცოცხლე შიშსა და ტანჯვაში გაატარეს. ჩვენ გვინდა მოგითხროთ ქაქუცას ქალიშვილების რამდენიმე მოგონების შესახებ.

თამარის მოგონება: 1923 წელს დაიჭირეს ქაიხოსრო (ქაქუცა) ჩოლოყაშვილის ოჯახი: მეუღლე ნინო მეღვინეთუხუცესი და ორივე ქალიშვილი - 7 წლის თამარი (ციცნა) და 3 წლის ქეთი. მათთან ერთად დაიჭირეს მთელი სანათესაოს ქალები: სულხანიშვილები, ავალიშვილები, მეღვინეთუხუცესები და სხვა. ჩოლოყაშვილს კი შეუთვალეს: დაგვებდი, თორემ შენს უფროს ქალიშვილს ცოცხლად დავმარხავთო. 1923-1924 წლებში თელავში, კახეთის სოფლებში და მეტეხის ციხეში უამრავი ხალხი დაიხვრიტა: ავალიშვილები, ვაჩნაძეები, მაყაშვილები, აბაშიძეები, მაჭავარიანები, ჭავჭავაძეები, ანდრონიკაშვილები, შერვაშიძეები, ამილახვრები, მეღვინეთუხუცესები, ჩოლოყაშვილები და სხვა. ერთი წლის არაადამიანურ პირობებში ყოფნის შემდეგ მეუღლეს ნინო მეღვინეთუხუცესს გამოუცხადეს, ბავშვები თავისუფლები არიან და ვინმემ წაიყვანოსო. ოჯახს ახლობელი აღარავინ ჰყავდა თავისუფალი, პაპის გარდა. ბავშვები ჯერ პაპამ ილია მეღვინეთუხუცესმა წაიყვანა, რომელიც მალევე დააპატიმრეს. გოგონები მამიდა ანიკომ დროებით შეიკედლა. კახეთის სოფლებში ყველგან ქაღალდები ყოფილა გაკრული, ვინც ქაქუცას ბავშვებს შეიკედლებს ან მოუვლის, ყველას დავიჭერთო. ამ შიშით მოცულ პერიოდში მოულოდნელად აღმოჩნდა ერთგული და უშიშარი ადამიანი: ეს იყო ოჯახის ყოფილი მოურავის - გიო ქიტიაშვილის ქალიშვილი ბაბია, რომელიც ფარულად მოდიოდა ხოლმე დამლაშობით, ბავშვებს საჭმელს უმზადებდა, პურს უცხობდა და უვლიდა პატარებს. ბებია ანეტას დას, ვარო ანდრონიკაშვილს, გვიან შეუტყვია ბავშვების ამბავი. თელავში დარჩენილ ნათესავებთან მიუყვანია ისინი, რომელსაც გულწრფელად უთქვამს: მეშინია, შვილები არ დამიჭირონო, საქათმეში შედით, თუ მკითხავენ, ვიტყვი, ჩემი ნებართვის გარეშე შევიდნენ-თქო. იქ პატარები ერთი წელი იმყოფებოდნენ.

ლ. ბერიას ბრძანებით ბავშვები განთავისფლდნენ. ბავშვები დედამ და ბებიამ თბილისში გადმოიყვანეს. ბავშვები არც ერთმა სკოლამ არ მიიღო, მხოლოდ მე-18 სკოლის დირექტორმა ვახვახიშვილმა გაზედა მათი მიღება, ოღონდ გააფრთხილა, ნუ იტყვით, ვისი შვილები ხართო.

თამარი იგონებს: დედამ დამლაგებლად დაიწყო მუშაობა ვენდისპანსერში, მაგრამ ვერ გაუძლო იქ მუშაობას. ომის დამთავრების-თანავე ახალ სამსახურში დაიწყო მუშაობა, გვარის გამო გამოაგდეს.

ბევრი ტანჯვა გამოიარა ქაქუცას ცოლ-შვილმა: არაერთი დამცირება, შიმშილი, გადასახლება; ამდენივე ხნის განმავლობაში ყველამ თავ-თავისი გზით იარა - იუდას მრევლმაც, ღმერთის სამწყსომაც, დრო მოვა, მაგრამ ვერ განიკურნება სისხლიანი წარსულის მწარე წყლულები.

ქაქუცა ჩოლოყაშვილი ერთი იმათგანია, ვისი სახელი ლეგენდასავით გავრცელდა ხალხში. ამ ლეგენდებს კვლავ ახალ-ახალი ემატება, რისი მიზეზი, უწინარეს ყოვლისა, ის არის, რომ მის სახელს ჩვენში ტაბუ ჰქონდა დადებული, არადა ამ პიროვნებისადმი ინტერესი კი არ ნელდება, არამედ კიდევ უფრო იზრდება.

1924 წლის 28 აგვისტოს ბედენის მთაზედ „საქართველოს დამოუკიდებლობის კომიტეტის“ თავმჯდომარემ კ. ანდრონიკაშვილმა ქაიხოსრო-ქაქუცა ჩოლოყაშვილს აჯანყების დროშა გადასცა და ღამით დაიწყო აგვისტოს გმირული და სახელოვანი აჯანყება, რომელმაც ახალი ფურცელი შეიტანა ქართველი ერის ისტორიაში. ეს აჯანყება დამარცხდა, ქ. ჩოლოყაშვილმა და მისმა რაზმებმა საქართველო დატოვეს. აღარ არის დღეს თვით ჩოლოყაშვილიც, მაგრამ დროშა, რომელიც მას ეჭირა, ისევ ფრიალებს, ხმალი, რომელსაც ის იქნევდა, ისევ ელავს. მისი სახელი სამუდამოდ გადაბმულია ქართული ერის ბრძოლის ისტორიასთან დამოუკიდებლობისათვის და ამ ისტორიაში ის შევიდა როგორც ბრწყინვალე ეროვნული გმირი.

1924 წლის აჯანყების დროს ერთ-ერთი შეტაკებისას მოკლულ იქნა მისი ძმა სვიმონი (სიკო), რომელიც მის რაზმში იმყოფებოდა. ქაქუცამ ძმა ტყეში დამარხა და ბრძოლა განაგრძო. ამ ბრძოლის დროს დატუსაღებულ იქნა მისი მეუღლე და ორი მისი პატარა ასული. გაშმაგებული ბოლშევიკები მისი ასულის ცოცხლად დამარხვას მოითხოვდნენ. ეს არ მოხდა, მაგრამ სამაგიეროდ დაატუსაღეს ჩოლოყაშვილის დედა, სიდედრი და სიმამრი. რომელიც 1924 წლის აჯანყების დროს დახვრიტეს კიდევ. ეს ამბები საქართველოს ბევრ რეგიონში ხდებოდა: გურიაში, აჭარაში, იმერეთსა და სხვა კუთხეებში. მაგრამ ჩვენ გამცნობთ ამ ოჯახის ტრაგიკულ ქრონიკას, ოჯახისა, რომელსაც მთელი სიცოცხლის განმავლობაში სდევნიდნენ, რამდენჯერმე დაიჭირეს, გადაასახლეს, რამდენიმე წევრიც დახვრიტეს, ოჯახისა, რომელმაც მთელი სიცოცხლე შიშსა და წვალებაში გაატარა. მოგონებები უშუალოდ მემკვიდრეებისაგან, ქალიშვილებისაგან არის მონათხრობი, რომლის სტილი მთლიანად დაცულია.

თამარის მოგონება: „შვიდი წლისა ვიყავი, როცა პირველად წამიყვანეს დაკითხვაზე...“

ამ დაკითხვამდე რამდენიმე თვით ადრე, 1923 წელს, დაიჭირეს ქაიხოსრო ჩოლოყაშვილის ოჯახი: მეუღლე ნინო მეღვინეთუხუცესი და ორივე ქალიშვილი: 7 წლის თამარი (ციცნა) და მისი სამი წლის და ქეთი. ქეთი იმავე დღეს გამოუშვეს, მეუღლე და პატარა ციცნა კი სამი დღე-ღამე მშიერ-მწყურვალი იყვნენ თელავის მილიციაში. სამი დღის შემდეგ შიმშილისაგან დასუსტებული დედა - შვილი გამოუშვეს, მაგრამ ჩქარა ისევ დაიჭირეს. მათთან ერთად დაიჭირეს მთელი მათი სანათესაოს ქალები: სულხანიშვილები, ავალიშვილები, მეღვინეთუხუცესები და სხვა. ყველანი თელავის მილიციაში ერთ ოთახში შეყარეს, სულ 80 კაცი, აქედან 50-ამდე ქალი. დღე-ღამე ცივ იატაკზე ისხდნენ. სამი წლის ქეთი დედის კალთაში იჯდა. ნინო მეღვინეთუხუცესი ყოველდღე გაჰყავდათ დაკითხვაზე და საათობით ტანჯავდნენ.

უფროს ქალიშვილს თამარს (ციცნას) ნება მისცეს სკოლაში ევლო მილიციიდან და სწორედ სკოლაში სიარულის 3 დღის შემდეგ იყო, რომ ორი მილიციის თანხლებით იგი დაკითხვაზე წაიყვანეს: „თითქოს გულმა უგრძნო, წინა დღეს ბებია ანეტა ავალიშვილმა, რომელსაც წმ. ნინოს სასწავლებელი ჰქონდა დამთავრებული, ჭკვიანი და განათლებული ქალი იყო უთხრა:

- გახსოვს, მამა რომ მოდიოდა ჩვენთან აწყურშიო?

- მახსოვს, - ვიპასუხე მე, რადგან მამა სახლში 3-მჯერ მყავდა ნანახი. ქეთამ კი არ იცოდა ვინ იყო მამა. ბებია გამაფრთხილა, არსად თქვა, მამა სახლში რო მოდიოდაო, თორემ დედაშენს მოკლავენო, შენ კი ნურაფრის გეშინია არაფერს გიზამენო. ტირილი ამივარდა და დავპირდი, არაფერს ვიტყვი-მეთქი. სწორედ ამ საუბრის მეორე დღეს წაიყვანეს დაკითხვაზე. უფროსის კითხვებზე მამის შესახებ, მე ვუპასუხე, რომ მამა სახლში არ მოდიოდა-მეთქი. ასე გაგრძელდა რამდენიმე საათი. დაყვავების შემდეგ, ხმას უმაღლებდა, მერე კი დამემუქრა. მე იგივეს ვიმეორებდი, მაშინ მან მილიციონერებს მიმართა:

- წაიყვანეთ ეს გოგო, აი, იმ ეზოში დიდ ბოჩკაშ ჩააგდეთ და ცეცხლი წაუკიდეთო.

მილიციონერებმა ხელი ჩამავლეს და ეზოსაკენ წამათრიეს. შიშსაგან ფეხები მეკეცებოდა, მაგრამ სულ დედაჩემის სახე მედგა თვალწინ და ხმა არ ამომიღია. კარს რომ მივუახლოვდი, ისევ უკან დამაბრუნეს და კითხვა რამდენჯერმე დამისვა, დამიყვირა და დამემუქრა. ჩემთან რომ ვერას გახდნენ, გამოიძახა ჩემი და სამი წლის ქეთი. მისცა კანფეტი, ქეთიმ აიღო: ჰკითხა მამა თუ გინახავს თქვენთან სახლშიო? ქეთიმ უპასუხა არაო. დიალოგი ასე გაგრძელდა:

- აბა მოიგონე, იქნებ სადმე გინახავს მამაშენი?

- კი, ვიღაც კაცმა ტყეში წამიყვანა და იქ ვნახეო.

- როგორ ნახე?

- თეთრ ცხენზე იჯდა, თეთრი ჩოხა ეცვა და ოქროს ქამარ-ხანჯალი ეკეთა.

- რა ერქვა იმ კაცს?

- მიშა, (მეორე დღეს მიშა ჭავჭავაძე დაიჭირეს).

ამის შემდეგ გამოიძახეს დედა:

- შენ არაფერს ამბობ, აი შენმა შვილებმა კი მამა ვნახეთო. დედას ფეხები მოეკვეთა. მე ტირილი დამიწყია და დედას მივვარდნილვარ.

- მე არაფერი მითქვამს, ტყეზე ქეთიმ თქვა.

დედამ უპასუხა:

- მე არც ერთხელ არ მინახავს ქაქუცა და ბავშვები სადღა ნახავდნენ?

ბავშვებთანაც რომ ვერას გახდა, გაგულისებულმა უფროსმა ბრძანა, ბავშვები სარდაფში ჩაყარეთო და მთელი ღამის განმავლობაში ეს ორი პატარა ბავშვი იჯდა ბნელ, ცივ სარდაფში, სადაც ვირთხები დარბოდნენ. მთელი ღამე პატარა ქეთი შიშსა და სიცივისაგან კანკალებდა და ტიროდა. ბებია ანეტას უთხოვია უფროსისათვის, მეც სარდაფში ჩამიყვანეთო, მაგრამ უარი მიუღია: ჩოლოყაშვილისათვის კი შეუთვლია, დაგვნებდი, თორემ შენს უფროს ქალიშვილს ცოცხლად ჩავაყოლებთ ერისთავსო.

1923-1924 წლებში თელავში, კახეთის სოფლებში და მეტეხის ციხეში უამრავი ხალხი დაიხვრიტა: ავალიშვილები, ვაჩნაძეები, მეღვინეთუხუცესები, ჩოლოყაშვილები, მაყაშვილები, აბაშიძეები, მაჭავარიანები, ჭავჭავაძეები, ანდრონიკაშვილები, შერვაშიძეები, ამილახვრები და ბევრი სხვა. დახვრეტილების სია გამოკრული იყო ყველა სადგურზე, ბაქანზე, მოედნებზე.

ერთი წლის არაადამიანურ პირობებში ყოფნის შემდეგ, ნინო მეღვინეთუხუცესს გამოუცხადეს, ბავშვები თავისუფლები არიან და ვინმემ წაიყვანოსო, ოჯახს ახლობელი არავინ ჰყავდა თავისუფალი, პაპის გარდა და ისიც აწყურში, თითქმის ყველა დაჭერილი იყო მაშინ. ციცნას პაპა ილია მეღვინეთუხუცესი ერთადერთი ახლობელი, რომელიც დაჭერილი არ იყო გარკვეული მიზეზების გამო, ჩამოსულიყო აწყურიდან. ბავშვების განთავისუფლების ამბავი რომ შეიტყო, მთელი ღამე მეტეხის ციხესთან გაუტარებია, რომ დილით ბავშვები წაეყვანა. „დედა ღელავდ, ეშინოდა, ხომ არ მომატყეს და ბავშვები თავშესაფარში ხომ არ მიჰყავთო. პატიმარმა ქალებმა მხრებზე დაიყენეს და პაწაწა სარკმლიდან დაანახეს, როგორ მიჰყავდა პაპას აქეთ-იქით ხელჩაკიდებული განთავისუფლებული ორი პატარა „პოლიტიკური“ პატიმარი - სამი და შვიდი წლის ბავშვები. პაპამ ბავშვები თელავში წაიყვანა ერთ ნათესავთან, რომელმაც ბავშვები არ მიიღო: „ეგენი ჩემი ნათესავები არ არიანო“. პაპა აწყურისაკენ გაუდგა გზას. ასე ცამეტი კილომეტრი მთელი ღამე იარეს ბავშვებმა ფეხით და აწყურში ჩავიდნენ, ორი თვე პაპა მარტო უვლიდა ბავშვებს. ამის შემდეგ ერთ საზარელ ღამეს პაპაც წაიყვანეს და 24-ში დახვრიტეს. ორი გოგონა სულ მარტო დარჩა. გოგონები მამიდა ანიკომ დროებით შეიკედლა, მაგრამ მეორე დღეს ქმარი დაუჭირეს და მამიდამაც ბავშვები სასწრაფოთ დააბრუნა სახლში. კახეთის სოფლებში ბევრგან ქაღალდები ყოფილა გაკრული, ვინც ქაქუცას ბავშვებს შეიკედლებს ან მოუვლის, ყველას დავიჭერთო. ასე ვიყავით მარტოკები, მშიერნი, დაუბანელნი, ყველასაგან დავიწყებულნი. ქარის ზუზუნის დროს სახლის სახურავი რომ ჭრიალებდა, შიშით სახლში ვერ ვჩერდებოდით და გარეთ კაკლის ძირში ვჯდებოდით ხოლმე, მთელ ღამეს აქ ვატარებდით. ამ შიშით მოცულ პერიოდში, მოულოდნელად აღმოჩნდა ერთგული და უშიშარი ადამიანი: ეს იყო ოჯახის ყოფილი მოურავის - გიო ქიტიაშვილის ქალიშვილი ბაბია, რომელიც ფარულად მოდიოდა ხოლმე ღამდამოხით ბავშვებს საჭმელს გვიმზადებდა, პურს გვიცხობდა და გვივლიდა. ასე მარტო იყვნენ ბავშვები თითქმის ერთი წელიწადი. ბებია ანეტას და - ბარო ანდრონიკაშვილი შორს ცხოვრობდა. გვიან შეუტყვია ბავშვების ამბავი. ჩამოსულა ისევ, თელავში დარჩენილ ნათესავებთან მიუყვანია ბავშვები, მაგრამ ნათესავს გულწრფელად უთქვამს, ოთახს კი დაგიტმოხდი, მაგრამ მეშინია, შვილები არ დამიჭირონო, საქათმეში შედით, თუ მკითხავენ, ვიტყვი, ჩემი ნებართვის გარეშე შევიდნენ-თქო. მთელი წელი ბავშვები ამ საქათმეშ ცხოვრობდნენ.

როცა ბავშვები ციხიდან გაანთავისუფლეს, მათი დედა იქვე დარჩა. ცამეტ ქალს დახვრეტის მუხლი ჰქონდა მიყენებული. ნინოსთან ერთად ისხდნენ: ანეტა ჩოლოყაშვილი, ბაბულია სულხანიშვილი, ევა

სულხანიშვილი, მიქელაძე და სხვები. მოსკოვიდან მიღებული მითითებით დახვრეტის ვადა გადაიდო, ხოლო როცა ქაქუცა ჩოლოყაშვილმა სსრკ-ის საზღვრები დატოვა, ქალები გამოუშვეს.

ნინო მეორედ დაიბარა ბერიამ და უბრძანა, თელავში ცხოვრების უფლება არ გაქვთ, თბილისში უნდა გადმოხვიდეთ და თვეში ერთხელ ჩეკაში უნდა გამოცხადდეთ. ოჯახი - დედა, ბებია და ორი ბავშვი - თბილისში გადმოდის და შორეული ნათესავის ბინაში ქირით სახლდება. დადგა ბავშვების სკოლაში სიარულის საკითხიც. სკოლის დირექტორი ჯერ დაითანხმა მათ მიღებაზე, შემდეგ მათი გვარის შიშით უარი უთხრა. ბავშვები არც ერთმა სკოლამ არ მიიღო მხოლოდ მე-18 სკოლის დირექტორმა ვახვახიშვილმა გაზედა მათი მიღება, ოღონდ გააფრთხილა, ნუ იტყვიან, ვისი შვილები არიანო. ოთხწლელი რომ დაამთავრეს, იგივე ამბავი განმეორდა და დიდი ვაი-ვაგლახით მოხერხდა შვიდწლედში მოხვედრა და დამთავრება. შვიდწლედის დამთავრების შემდეგ არც ერთმა სკოლამ არ მიიღო. მეგობრების დახმარებით ციცქნა ვეტტექნიკუმში მიიღეს. ამ დროს გარდაიცვალა ბებია. დედა შავ სიაში იყო და სამსახურს ვერ შოულობდა. თავის სარჩენი არავითარი არ გვექონდა, არამცთუ დასამარხავი თანხა. მაგრამ კეთილი ადამიანების დახმარებით ბებია ადამიანურად დაკრძალეს. თამარი იგონებს: შიმშილით რომ არ მოვმკვდარიყავით, დედამ დამლაგებლად დაიწყო მუშაობა ვენდისპანსერში, მაგრამ ვერ გაუძლო იქ მუშაობას და ბაქტერიოფაქტში ძლივს მოაწყვეს. ომის დამთავრებისთანავე გვარის გამო გამოაგდეს. ციცნამ ჯერ შინსახკომში ჩაის მიმტანად დაიწყო მუშაობა, მაგრამ პირველივე დღეს, როცა ჩაი აიტანა მეორე სართულზე და ხუთი კაპიკი მისცეს, შეურაცხყოფილმა მაშინვე დაანება თავი. მერე ღვინის ქარხანაში მუშაობდა, მერე სამტრეიაში მხაზველად. ახალი დირექტორის დანიშვნა და ციცნას მოხსნა ერთი იყო. ასევე, დედასი. რაღაცით ხო უნდა ერჩინათ თავი. დედა კარგად ქარგავდა, ციცნას კი კერვა ეხერხებოდა. ამით დაიწყეს თავის რჩენა.

1935 წელს ციცნა გათხოვდა იოსებ გელოვანზე. ქმარი სამუშაოდ გურიაში წავიდა და ჩაის ფაბრიკაში დაიწყო მუშაობა. ციცნა გაჰყვა გურიაში ქმარს. პირველ დღეს სამსახურში წასული გელოვანი სახლში არ დაბრუნებულა, იგი დაიჭირეს და 10 წელი მიუსაჯეს. ციცნა ქმართან წავიდა კარელიაში, სადაც ლენინგრადის გავლით უნდა ჩასულიყო. ეს გზა რის ვაი-ვაგლახით გაიარა, 15 კილომეტრი გზა ტყეზე გადიოდა, მთელი დღე და ღამე იარა ქალმა ძაღლების ყეფის აკომპანემენტის ქვეშ. ბევრი შიში და უსიამოვნება გადახდათ თავს ოჯახის წევრებს, სულ ერთთავად უარესის მოლოდინში იყვნენ, დაკითხვა 16 საათი გრძელდებოდა. გამომძიებლები რომილდებოდნენ, მერესხვებიცვლიდნენ. ციცნას დახვრეტის ოთხი პუნქტი ჰქონდა. 1943 წელს გამომძიებელმა გამოიძახა და უთხრა: რომ დახვრეტის პუნქტი შეიცვალა, სამეულმა დაადგინა სამუშაო გადასახლებაო, ურალსკის რაიონის სოფელ სჩიპოვოში. 1947 წელს უფროსმა იაშამ გამოგვიძახა და გვითხრა, განთავისუფლებულნი ხართო თამარი და ნინო.

დასკვნა

ბევრი ტანჯვა გამოიარა ქაქუცას ცოლ-შვილმა, არაერთი დამცირება, შიმშილი, გადასახლება, ამდენი ხნის განმავლობაში ყველამ თავ-თავისი გზით იარა - იუდას მრევლმაც, ღმერთის სამწყსომაც. დრო გავიდა, მაგრამ მან ვერ განკურნა სისხლიანი წარსულის მწარე წყლულები.

გამოყენებული ლიტერატურა

ამირეჯიბი 1989 – შ. ამირეჯიბი, ქაიხოსრო-ქაქუცა ჩოლოყაშვილი (ბიოგრაფია). თბილისი, 1989.

ბაქრაძე 1989 – მ. ბაქრაძე, სისხლიანი დროის რამდენიმე ამბავი. თბილისი, 1989.

გოგიბერიძე 1989 – ს. გოგიბერიძე, მთავარი მიზეზები - 24 წლის აგვისტოს აჯანყების მარცხი. თბილისი, 1989.

გოგიბერიძე 1991 – ს. გოგიბერიძე, ბრძოლა სამშობლოსათვის. თბილისი, 1991.

ნაცვლიშვილი 1989 – პ. ნაცვლიშვილი, უკანასკნელი შეფიცული. თბილისი, 1989.

ოთხმეზური 1985 – ი. ოთხმეზური, 24 წლის აგვისტოს დღეები, მოგონებები. თბილისი, 1985..

შარაძე 1988 – გ. შარაძე, ქაქუცა ჩოლოყაშვილი. თბილისი, 1988.